Sdělení Komise o použití čl. 101 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie na určité kategorie dohod, rozhodnutí a jednání ve vzájemné shodě v odvětví pojišťovnictví

(Text s významem pro EHP)

(2010/C 82/02)

1. ÚVOD A SOUVISLOSTI

1. Nařízení Komise (ES) č. 358/2003 [1], neboli předchozí nařízení o blokové výjimce v odvětví pojišťovnictví (dále jen „nařízení o blokové výjimce"), jehož platnost uplynula dnem 31. března 2010, používalo čl. 101 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie [2] (dále jen „Smlouva") na určité kategorie dohod, rozhodnutí a jednání ve vzájemné shodě v odvětví pojišťovnictví.

2. Po dlouhém přezkumu (dále jen „přezkum") fungování nařízení (ES) č. 358/2003 Komise dne 24. března 2009 zveřejnila svou zprávu Evropskému parlamentu a Radě zprávu o fungování uvedeného nařízení [3] (dále jen „zpráva") a průvodní pracovní dokument [4] (dále jen „pracovní dokument").

3. V návaznosti na svá zjištění v rámci přezkumu Komise přijala nové nařízení o blokové výjimce v odvětví pojišťovnictví, jímž se obnovují výjimky pro dvě ze čtyř kategorií dohod, které byly vyňaty podle předchozího nařízení o blokové výjimce, a to: i) společné kompilace, tabulky a studie a ii) společné krytí určitých druhů rizik (pooly).

2. ANALÝZA ZÁKLADNÍCH ZÁSAD

4. Komise měla původně, když přijala nařízení (ES) č. 358/2003, záměr snížit počet přijatých oznámení. Tento záměr však již není aktuální, neboť podle nařízení (ES) č. 1/2003 nejsou již podniky své dohody Komisi povinny oznamovat, nýbrž musí provést vlastní hodnocení. V této souvislosti by měl být přijat samostatný právní nástroj podobný nařízení o blokové výjimce, pouze pokud je spolupráce v odvětví pojišťovnictví „zvláštní" a liší se od ostatních odvětví, která pod nařízení o blokové výjimce nespadají (tj. v současné době většina odvětví). Analýza Komise týkající se otázky, zda obnovit nařízení o blokové výjimce, se zaměřila na tři klíčové otázky u každé ze čtyř kategorií dohod, které jsou vyňaty podle nařízení o blokové výjimce, a to:

a) zda je odvětví pojišťovnictví díky podnikatelským rizikům nebo z jiných důvodů „zvláštní" nebo zda se díky nim odlišuje od ostatních odvětví do té míry, že se zvyšuje nutnost spolupráce mezi pojistiteli;

b) pokud ano, zda tato větší nutnost spolupráce vyžaduje právní nástroj, jako např. nařízení o blokové výjimce, k její ochraně nebo jejímu usnadnění a

c) pokud ano, jaký je nejvhodnější právní nástroj (tzn. zda je to nařízení o blokové výjimce v současné podobě nebo by bylo vhodnější jej částečně obnovit, obnovit jej se změnami nebo vytvořit pokyny).

3. OBNOVENÉ VÝJIMKY

5. Komise na základě svého přezkumu a konzultací se zúčastněnými stranami, které probíhaly po dobu dvou let, přijala nové nařízení o blokové výjimce [nařízení Komise (EU) č. 267/2010 ze dne 24. března], kterým obnovuje (a pozměňuje) výjimky pro dvě formy spolupráce, a to i) společné kompilace, tabulky a studie a ii) společné krytí určitých druhů rizik (pooly).

6. Pokud dohody spadající do těchto kategorií dohod nesplňují všechny podmínky, aby mohly blokové výjimky využít, je nutné provést jednotlivou analýzu podle článku 101 Smlouvy. Analytický rámec, jenž je stanoven v horizontálních pokynech Komise o použití článku 81 Smlouvy ES na dohody o horizontální spolupráci [5] (dále jen „horizontální pokyny"), pomůže podnikům při posuzování slučitelnosti dohod s článkem 101 Smlouvy [6].

3.1 Společné kompilace, tabulky a studie

7. Za jistých podmínek byly podle předchozího nařízení o blokové výjimce vyňaty dohody, které se týkají společného vytváření a šíření: i) výpočtů průměrných nákladů na krytí uvedených rizik v minulosti a ii) tabulek úmrtnosti a tabulek uvádějících četnost onemocnění, úrazů a invalidity, v souvislosti s pojištěním zahrnujícím prvek kapitalizace. Rovněž bylo (s výhradou určitých podmínek) vyňato společné provádění studií pravděpodobného

(1) Úř. věst. L 53, 28.2.2003, s. 8.

(2) Od 1. prosince 2009 se článek 81 Smlouvy ES stal článkem 101 Smlouvy o fungování Evropské unie. Obsahově jsou obě předmětná ustanovení shodná. Pro účely tohoto nařízení se odkazy na článek 101 Smlouvy o fungování Evropské unie považují za odkazy na článek 81 Smlouvy ES.

(3) http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52009DC0138:CS:NOT

(4) http://ec.europa.eu/competition/sectors/financial_services/insurance_ber_working_document.pdf

(5) Viz odstavec 7 sdělení Komise ze dne 6. ledna 2001: Pokyny o použitelnosti článku 81 Smlouvy o ES na dohody o horizontální spolupráci, Úř. věst. C 3, 6.1.2001, s. 2.

(6) Stávající horizontální pokyny jsou přezkoumávány.

dopadu obecných vnějších okolností zainteresovaných společností na četnost nebo rozsah budoucích pojistných událostí pro dané riziko nebo kategorii rizik nebo na ziskovost různých typů investic a šíření výsledků těchto studií.

8. Jak bylo shrnuto ve zprávě, v době jednání o ceně a krytí rizik náklady na pojistné produkty nejsou známy. Při stanovování ceny všech pojistných produktů je zásadní výpočet rizika. Zdá se, že tato skutečnost je faktorem, který odlišuje toto odvětví od ostatních, včetně odvětví bankovnictví. Proto má přístup ke statistickým údajům z minulosti zásadní význam pro technické vyčíslení ceny rizik. Proto má Komise za to, že spolupráce v této oblasti je jak specifická pro pojišťovnictví, tak nezbytná pro vyčíslení ceny rizik.

9. Komise se také domnívá, že existují pádné důvody k ochraně a usnadňování spolupráce v této oblasti formou nařízení o blokové výjimce a že je vhodné obnovit nařízení o blokové výjimce pro tuto kategorii dohod, aby se neomezila tato spolupráce, jež má kladný vliv na hospodářskou soutěž.

10. Při obnově této výjimky však Komise přistoupila k následujícím hlavním změnám: i) pojem „společné výpočty“ byl změněn na pojem „společné kompilace“ (který může rovněž zahrnovat některé výpočty), ii) vysvětlení, že výměna informací je dovolená pouze v případě nutnosti a iii) přístup ke sdíleným údajům je nyní také povolen organizacím spotřebitelů a organizacím zákazníků (na rozdíl od jednotlivců), přičemž platí výjimka z důvodu veřejné bezpečnosti.

3.2 **Společné krytí určitých druhů rizik (pooly)**

11. Předchozí nařízení o blokové výjimce za určitých podmínek, zejména při splnění prahů podílu na trhu, vyjímalo ([1]) vytváření a fungování skupin pojišťoven nebo zajišťoven pro společné krytí nových rizik a skupin pojišťoven nebo zajišťoven pro společné krytí rizik, která nejsou nová.

12. Na základě svého přezkumu se Komise domnívá, že sdílení rizika u určitých druhů rizik (např. rizika vyplývající z jaderného, teroristického a ekologického nebezpečí), u kterých pojišťovací společnosti nejsou individuálně ochotny nebo schopny pojistit celé riziko samy, je nezbytně nutné, aby bylo pokrytí těchto rizik zajištěno. Tímto se odvětví pojišťovnictví odlišuje od ostatních odvětví a přináší větší nutnost spolupráce ([2]). Proto nové nařízení o blokové výjimce také vyjímá za určitých podmínek skupiny (pooly).

13. Při obnově této výjimky Komise přistoupila k následujícím hlavním změnám: i) změně v přístupu k výpočtu podílu na trhu za účelem jeho sladění s ostatními obecnými a odvětvovými pravidly hospodářské soutěže tak, aby byly zohledněny nejen hrubé příjmy z pojistného zúčastněných podniků v rámci skupiny, ale rovněž mimo ni, a ii) změně a rozšíření definice „nových rizik“.

14. Pokud jde o vlastní hodnocení, je důležité vzít v úvahu existenci tří druhů skupin a určit, do které kategorie daná skupina patří: i) skupiny, které nařízení o blokové výjimce jako svůj „bezpečný přístav“ nepotřebují, protože hospodářskou soutěž neomezují. Sdružují se proto, aby jejich členové mohli poskytovat takový druh pojištění, který by nemohla poskytovat žádná pojišťovací společnost sama; ii) skupiny, které spadají pod čl. 101 odst. 1 Smlouvy a které nesplňují podmínky nového nařízení o blokové výjimce, ale mohou využít individuální výjimku podle čl. 101 odst. 3 Smlouvy: iii) skupiny, které spadají do čl. 101 odst. 1 Smlouvy, ale které splňují podmínky nařízení o blokové výjimce.

15. U obou druhů uvedených v bodech ii) a iii) je nutné pečlivě definovat výrobkový a zeměpisný trh, neboť definice trhů je předpokladem k posouzení souladu s prahovými hodnotami podílu na trhu ([3]). Jako vodítko při vymezování relevantního trhu, na kterém skupiny fungují, lze použít sdělení Komise o definici relevantního trhu pro účely soutěžního práva Společenství ([4]), společně se souvisejícími rozhodnutími Komise a potvrzujícími dopisy týkajícími se odvětví pojišťovnictví.

16. Přezkum ukázal, že mnozí pojistitelé nesprávně používali výjimku poskytovanou skupinám podle nařízení o blokové výjimce jako „bianko“ výjimku, aniž by provedli potřebné podrobné právní posouzení slučitelnosti s jeho podmínkami ([5]).

([1]) Po dobu tří let od data zřízení skupiny bez ohledu na podíl skupiny na trhu.

([2]) Alternativním způsobem, jak pokrýt rizika, jsou soupojišťovací či souzajišťovací ujednání *ad hoc* na trhu s upisováním pojistného, což může být v závislosti na analýze jednotlivých případů méně restriktivní alternativa.

([3]) Rovněž byly vzneseny obavy, pokud jde o definici „nových rizik“.

([4]) Úř. věst. C 372, 9.12.1997, s. 5.

([5]) Zejména pokud jde o prahové hodnoty podílu na trhu. Navíc je důležité, aby skupiny, které provádějí krytí nových rizik a údajně spadají do nařízení o blokové výjimce, prokázaly, že se na ně ve skutečnosti vztahuje přesná definice nových rizik stanovená v článku 1 nového nařízení o blokové výjimce, jak je uvedeno ve zprávě a pracovním dokumentu.

17. Rovněž je třeba mít na mysli, že soupojišťovací či souzajišťovací ujednání *ad hoc* na trhu s upisováním pojistného ([1]) nikdy do nařízení o blokové výjimce nespadala a zůstanou mimo oblast působnosti nového nařízení o blokové výjimce. Jak uvádí závěrečná zpráva Komise o odvětvovém šetření v oblasti pojištění podnikatelských subjektů ze dne 25. září 2007 ([2]), mohou praktiky vedoucí k harmonizaci pojistného (soupojišťovací či souzajišťovací ujednání *ad hoc*) spadat pod čl. 101 odst. 1 Smlouvy, ale mohou využívat výjimku podle čl. 101 odst. 3 Smlouvy.

18. Komise hodlá ve spolupráci s vnitrostátními orgány pro hospodářskou soutěž v rámci Evropské sítě pro hospodářskou soutěž pečlivě sledovat fungování skupin, aby se zamezilo „bianko“ používání nařízení o blokové výjimce nebo čl. 101 odst. 3 Smlouvy. Toto podrobnější sledování bude navazovat na případy porušení čl. 101 odst. 1 Smlouvy a/nebo nařízení o blokové výjimce.

4. NEOBNOVENÉ VÝJIMKY

19. Na základě analýzy Komise stanovené ve zprávě a pracovním dokumentu, jakož i v posouzení dopadu nového nařízení o blokové výjimce, dvě ze čtyř výjimek uvedených v předchozím nařízení o blokové výjimce nejsou podle nového nařízení o blokové výjimce obnoveny. Konkrétně jde o dohody o všeobecných pojistných podmínkách (dále jen „VPP“) a zabezpečovací opatření. Došlo k tomu zejména z důvodu, že nejsou specifické pro odvětví pojišťovnictví, a proto jejich začlenění do výjimečného právního nástroje může způsobit neodůvodněnou diskriminaci oproti ostatním odvětvím, jež nařízení o blokové výjimce nemohou využívat. Ačkoli tyto dvě formy spolupráce mohou přinést spotřebitelům určité výhody, přezkum prokázal, že mohou vyvolat rovněž jisté problémy v oblasti hospodářské soutěže. Proto je vhodnější, pokud budou podmíněny vlastním hodnocením.

20. Ačkoli neobnovení nařízení o blokové výjimce v souvislosti s těmito dvěma druhy spolupráce nevyhnutelně přinese mírné zhoršení právní jistoty, je třeba zdůraznit, že odvětví pojišťovnictví bude mít v této oblasti právní jistotu na stejné úrovni jako ostatní odvětví, která nařízení o blokové výjimce využívat nemohou. Jak je uvedeno níže, Komise má navíc v plánu řešit tyto formy spolupráce v rámci svých horizontálních pokynů.

4.1 Vzory všeobecných pojistných podmínek

21. Předchozí nařízení o blokové výjimce udělovalo výjimku pro společné vytváření a šíření nezávazného vzoru všeobecných pojistných podmínek (dále jen „VPP“) pro přímé pojištění ([3]).

22. Na základě důkazů zjištěných v průběhu přezkumu Komise již nepovažuje odvětvové nařízení o blokové výjimce za potřebné vzhledem k tomu, že spolupráce na VPP není specifická pro odvětví pojišťovnictví, ale je společná pro mnohá jiná odvětví, jež nemohou nařízení o blokové výjimce používat, např. odvětví bankovnictví. Jelikož VPP nejsou specifické pro odvětví pojišťovnictví, je vhodné vytvořit pro celou oblast určité pokyny týkající se VPP, a to ve formě horizontálního nástroje.

23. Komise se domnívá, že VPP mohou mít v mnoha případech kladný dopad na hospodářskou soutěž a spotřebitele. VPP například umožňují srovnání pojistných podmínek, které nabízejí různí pojistitelé, což umožňuje zákazníkům ověřit si snadněji obsah záruk a usnadňuje jim to rozhodnout se pro změnu pojistitele a pojistných produktů. I když je srovnatelnost pojistných produktů pro spotřebitele potřebná, přílišné sjednocování však může spotřebitele poškozovat a může vést k nedostatečné soutěži v necenové oblasti. Navíc vzhledem k tomu, že některé VPP mohou být nevyvážené, je vhodnější, aby podniky provedly své vlastní hodnocení na základě čl. 101 odst. 3 Smlouvy v případě, že se uplatní čl. 101 odst. 1 Smlouvy s cílem prokázat, že spolupráce, na níž se podílí, podporuje úspory z důvodu vyšší efektivity, z čehož mohou do značné míry těžit i spotřebitelé ([4]).

24. Proto má Komise v úmyslu rozšířit oblast působnosti horizontálních pokynů na VPP ve všech odvětvích. Tyto pokyny jsou v současné době přezkoumávány a v prvním pololetí roku 2010 je plánováno zveřejnění upravených horizontálních pokynů ke konzultaci se zúčastněnými stranami.

([1]) Určitou část daného rizika kryje vedoucí pojistitel a zbývající část rizika kryjí soupojistitelé, kteří jsou vyzváni k pokrytí zbývající části.

([2]) KOM(2007) 556 v konečném znění: Sdělení komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Odvětvové šetření v oblasti pojištění podnikatelských subjektů podle čl. 17 nařízení č. 1/2003 (Závěrečná zpráva).

([3]) Ustanovení čl. 6 odst. 1 písm. a) až k) nařízení (ES) č. 358/2003.

([4]) Některá ustanovení čl. 6 odst. 1 předchozího nařízení o blokové výjimce, nařízení (ES) č. 358/2003, by zůstala v platnosti pro vlastní hodnocení dohod podle článku 101 Smlouvy, a to zejména dohod, jež mají dopad na ceny a inovaci produktu. Mimořádně důležitá jsou například ustanovení, která: i) obsahují jakoukoliv zmínku o výši hrubého pojistného, ii) označují výši krytí nebo část, kterou musí pojistník sám zaplatit, nebo iii) ukládají obecné komplexní krytí včetně rizik, jimž není současně vystaven významný počet pojistníků, iv) pojistníkovi ukládají pojistit se proti různým rizikům u téhož pojistitele.

4.2 **Zabezpečovací opatření**

25. Předchozí nařízení o blokové výjimce vyjímalo: i) technické specifikace, pravidla nebo předepsané postupy týkající se zabezpečovacích opatření a postupy hodnocení a schvalování jejich souladu s těmito normami a ii) technické specifikace, pravidla nebo předepsané postupy pro instalaci a údržbu zabezpečovacích opatření a postupy pro hodnocení a schvalování souladu podniků, které instalují nebo provádějí údržbu zabezpečovacích opatření, s takovými normami.

26. Komise se však domnívá, že stanovování technických norem spadá do obecné oblasti tvorby norem, která není jedinečná pro odvětví pojišťovnictví. Jelikož tyto druhy dohod nejsou specifické pro odvětví pojišťovnictví, je vhodné vytvořit pro celou oblast obecné pokyny, a to ve formě horizontálního nástroje. To již bylo provedeno, neboť stávající kapitola horizontálních pokynů stanoví pravidla, jak určit soulad technických norem s článkem 101 Smlouvy. Horizontální pokyny jsou navíc v současné době přezkoumávány a v prvním pololetí roku 2010 je plánováno zveřejnění upravených horizontálních pokynů ke konzultaci se zúčastněnými stranami.

27. Navíc se na tyto dohody vztahovalo nařízení o blokové výjimce, pokud neexistuje harmonizace na úrovni Unie. Přezkum Komise prokázal, že oblast působnosti nařízení o blokové výjimce je vzhledem k aktuální rozsáhlé harmonizaci omezená. Pokud jde o omezenou oblast, která ještě není na úrovni Unie harmonizována, existence podrobných vnitrostátních pravidel má za následek roztříštění vnitřního trhu, omezení soutěže mezi výrobci zabezpečovacích opatření v členských státech a omezení možnosti výběru pro spotřebitele, protože jim nebude poskytnuto pojištění v případě, že jejich zabezpečovací opatření nevyhovuje normám, které si společně určí pojistitelé.

28. Komise proto nařízení o blokové výjimce pro tyto kategorie dohod neobnovuje.

5. **ZÁVĚRY**

29. Aby se zamezilo „bianko“ používání nařízení o blokové výjimce, bude nutné, aby podniky podrobně zhodnotily svou spolupráci na společných kompilacích, tabulkách a studiích a spolupráci v rámci skupin za podmínek, které stanoví nařízení o blokové výjimce.

30. Co se týče vlastního hodnocení podle čl. 101 odst. 3 Smlouvy v oblasti spolupráce na VPP a zabezpečovacích opatření, mohou podniky využívat dva právní nástroje, a to horizontální pokyny (které jsou v současné době přezkoumávány) a pokyny o použitelnosti čl. 81 odst. 3 Smlouvy ([1]).

([1]) Úř. věst C 101, 27.4.2004, s. 97.